EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 15.11.2022.
COM(2022) 642 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

Izvješće o subvencijama za energiju u EU-u za 2022.

Izvješće Komisije povezano sa stanjem energetske unije – subvencije za energiju u EU-u

1. Uvod i glavni zaključci

Ovo je treće godišnje izvješće o praćenju napretka država članica prema postupnom ukidanju subvencija za energiju u EU-u, konkretnije subvencija za fosilna goriva. Postupno ukidanje tih subvencija zahtjev je iz Uredbe o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime[1]. Ovo se izvješće temelji na dvama prethodnim izvješćima[2] o subvencijama priloženima izvješćima o stanju energetske unije koja je Europska komisija objavila 2020. i 2021.

Prva dva izvješća uglavnom su se temeljila na izravnom prikupljanju podataka nacionalnih tijela i otkrila su znatne nedostatke u podacima u nacionalnim energetskim i klimatskim planovima (NECP-ovi) za 2020. Međutim, godišnji kontinuitet prikupljanja podataka pridonijet će poboljšanju kvalitete podataka u izvješćima o napretku nacionalnih energetskih i klimatskih planova koja se trebaju dostaviti 2023.

Cilj je Europske unije smanjiti svoje emisije stakleničkih plinova do 2030. za najmanje 55 % u odnosu na 1990. i postići klimatsku neutralnost do 2050. To podrazumijeva potrebu za ukidanjem subvencioniranja fosilnih goriva, uz usporedno osiguravanje povoljnih uvjeta za energetsku učinkovitost i obnovljive izvore energije te uzimanje u obzir potreba ugroženih kupaca u energetskoj tranziciji.

U studenome 2021. u Klimatskom paktu iz Glasgowa[3] upućen je poziv na „ubrzanje rada na postupnom smanjenju upotrebe energije iz ugljena koja ne jenjava i postupno ukidanje neučinkovitih subvencija za fosilna goriva, uz istodobno pružanje ciljane potpore najsiromašnijima i najranjivijima u skladu s nacionalnim okolnostima te prepoznavanje potrebe za potporom pravednoj tranziciji”[4].

Ruska vojna agresija na Ukrajinu dovela je do novih kratkoročnih mjera politike u Europskoj uniji. Komunikacijom REPowerEU iz ožujka i planom REPowerEU[5] iz svibnja 2022. uglavnom su ojačani ciljevi prelaska na čistu energiju utvrđeni u europskom zelenom planu i sadržani u Europskom zakonu o klimi. Međutim, s postupnim ukidanjem uvoza fosilnih goriva iz Rusije promjene u subvencijama za energiju iz fosilnih goriva u budućnosti vjerojatno će biti znatnije. Privremeni učinak imat će i nacionalne mjere za vraćanje proizvodnje električne energije na bazi ugljena i nafte.

U lipnju 2021. donesena je i Delegirana uredba Komisije o taksonomiji održivog financiranja[6]. U njoj su utvrđeni kriteriji tehničke provjere za utvrđivanje uvjeta pod kojima se smatra da ekonomska djelatnost znatno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena ili prilagodbi klimatskim promjenama, pri čemu se osigurava da ta ekonomska djelatnost ne nanosi bitnu štetu nijednom drugom okolišnom cilju EU-a. To je dopunjeno dodatnom

[1] Članak 35. stavak 2. točka (n) Uredbe o upravljanju energetskom unijom (2018/1999/EU), dalje u tekstu: Uredba o upravljanju.
[2] https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/annex_to_the_state_of_the_energy_union_report_on_energy_subsidies_in_the_eu.pdf, dalje u tekstu: prethodne studije Komisije o subvencijama (2020. i 2021.).
[3] https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_10_add1_adv.pdf
[4] Nadalje, u Preporuci Vijeća o osiguravanju pravedne tranzicije prema klimatskoj neutralnosti (2022/C 243/04) naglašava se da bi „[s]astav sustavâ poreznih olakšica i sustavâ socijalne zaštite trebalo [...] ispitati u odnosu na specifične potrebe koje proizlaze iz zelene tranzicije, uzimajući u obzir i načelo ‚onečišćivač plaća’ i potrebu da se popratnim politikama ne uvedu subvencije za potrošnju fosilnih goriva, da se potrošači ne ograniče na određenu tehnologiju, da se ne smanje poticaji za obnovu zgrada i zamjenu sustava za toplinsku energiju i da se ne smanje poticaji u okviru mjera energetske učinkovitosti općenito”.
[5] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_22_3131
[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2139&from=EN

delegiranom uredbom, donesenom u ožujku 2022.[7], kojom je obuhvaćen niz gospodarskih djelatnosti u određenim energetskim sektorima, odnosno određene djelatnosti povezane s prirodnim plinom i nuklearnom energijom.

Za potrebe pripreme ovog izvješća Komisija je provela studiju[8] kako bi prikupila podatke od država članica te proširila i/ili ispravila prethodne skupove podataka iz 2020. i 2021. koji su sadržavali nepotpune rezultate[9]. Kad je studija Komisije dovršena (srpanj 2022.), podaci za 2021. nisu bili potpuni, te su stoga u znatnoj mjeri procijenjeni. Zbog toga bi u ovom izvješću vrijednostima za 2021. trebalo pristupati s oprezom[10]. Kako bi se osigurala dobra kvaliteta podataka, od država članica zatraženo je da provjere novu bazu podataka. U studiji Komisije proveden je i početni pregled stanja povezanosti subvencija za energiju s kriterijima taksonomije.

Rezultati te studije potvrđuju da je posljednjih godina na energiju iz fosilnih goriva potrošen znatan iznos subvencija, iako se on neznatno smanjio. To znači da EU i njegove države članice moraju pojačati nastojanja kako bi ispunili svoje međunarodne obveze u pogledu subvencija za fosilna goriva i postigli klimatsku neutralnost do 2050. Ukupne subvencije za energiju u EU-u 2020. dosegnule su 173 milijarde EUR, što je povećanje od 7 %, odnosno 14 milijardi EUR u razdoblju od 2015. do 2020. Subvencije za obnovljive izvore energije povećale su se za 15 % te su 2020. dosegnule 81 milijardu EUR, a subvencije za energetsku učinkovitost povećale su se za 20 % (15 milijardi EUR u 2020.) u istom razdoblju od 2015. do 2020., što je pozitivan razvoj događaja i pomoći će EU-u da ostvari svoje ciljeve prelaska na čistu energiju.

U 2021. ukupne subvencije za sve vrste energije (fosilna goriva, nuklearna energija i obnovljivi izvori energije) nastavile su rasti. To je posljedica sve veće potražnje za energijom jer se gospodarski oporavak nastavio nakon 2020., koju su obilježila ograničenja povezana s pandemijom bolesti COVID-19. Prema procjenama podataka iz 2021. ukupne subvencije za energiju povećale su se za 11 milijardi EUR u 2021. u odnosu na 2020. i dosegnule 184 milijarde EUR. Od tih subvencija za energiju, subvencije za potražnju za energijom[11] dosegnule su 2021. 65 milijardi EUR, oko 8 milijardi EUR više (+14 %) nego 2020., a subvencije za energetsku učinkovitost dosegnule su 19 milijardi EUR, što je oko 3 milijarde EUR više (+29 %) nego 2020. Usporedno tome, subvencije za obnovljive izvore energije smanjile su se za gotovo 3 milijarde EUR (–3,5 %) u usporedbi s prethodnom godinom (2021. iznosile su 78 milijardi EUR) zbog povećanja veleprodajnih cijena električne energije, što upućuje na niže poticajne premije.

[7] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1214&from=EN

[8] *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022., dalje u tekstu: studija Komisije, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/34a55767-55a1-11ed-92ed-01aa75ed71a1.

[9] Zbog ponovne procjene popisa subvencija za prethodne godine i promjene u monetarnoj osnovi („izraženo u EUR za 2021." u trenutačnom izvješću), ukupni iznosi u grafikonima u ovom izvješću mogu se razlikovati od posljednjeg izvješća o subvencijama za energiju objavljenog 2021. ili ranije.

[10] Za neke stavke subvencija, ako vrijednosti za 2021. nisu bile dostupne, kao procjena za tu godinu uzete su vrijednosti za 2020. U većini slučajeva u ovom izvješću navedeni su podaci za 2021. Međutim, ako su samo podaci za 2020. bili dovoljno pouzdani za analizu, oni su se smatrali najnovijim dostupnim skupom podataka.

[11] Subvencijama povezanima s potražnjom za energijom potiče se potrošnja energije u raznim gospodarskim sektorima, na primjer putem: i. smanjenja poreza ili povrata poreza na potrošnju energije, ii. reguliranih cijena u određenim sektorima i iii. izravnih plaćanja usmjerenih na smanjenje opterećenja potrošača koja proizlaze iz troškova energije. Neke subvencije za potrošnju energije imaju socijalne posljedice koje nadilaze isključivo gospodarske aspekte. U vrijeme visokih cijena energije pri donošenju političkih odluka o subvencijama posebno bi trebalo uzeti u obzir ugrožene potrošače.

Subvencije za fosilna goriva, koje su 2020. dosegnule 50 milijardi EUR, smanjile su se za 1,5 % (ili –0,7 milijardi EUR) od 2015. do 2020. kao rezultat: i. smanjenja subvencija koje se ne odnose na određeno gorivo (–1,4 milijarde EUR), ii. smanjenja subvencija za ugljen (–0,9 milijardi EUR), iii. povećanja subvencija za plin (+0,5 milijardi EUR) i iv. povećanja subvencija za naftu i naftne derivate (+1,2 milijarde EUR). Subvencije za fosilna goriva u većini su se država članica u tom razdoblju smanjile. Međutim, u nekoliko zemalja, kao što su Belgija, Bugarska, Finska, Francuska, Nizozemska, Poljska i Slovačka, subvencije za fosilna goriva u razdoblju od 2015. do 2020. znatno su se povećale. Na razini EU-a udio subvencija za fosilna goriva u BDP-u ostao je u razdoblju od 2015. do 2020. gotovo nepromijenjen.

U prometnom sektoru subvencije za fosilna goriva (prije svega za naftne proizvode) drastično su se povećale (za 29 % ili 3,1 milijardu EUR) od 2015. do 2019. te su se 2020. ponovno smanjile za 3 milijarde EUR. Čak i u kontekstu povećanja prometnih aktivnosti nakon ukidanja ograničenja uzrokovanih bolešću COVID-19 subvencije za fosilna goriva 2021. općenito su ostale stabilne u odnosu na 2020. jer su se subvencije za fosilna goriva u drugim sektorima gospodarstva smanjile, primjerice u energetskom sektoru.

I subvencije za fosilna goriva u poljoprivredi povećale su se u razdoblju od 2015. do 2020. (za 13 % ili +0,7 milijardi EUR), uglavnom u obliku potpore za potrošnju goriva (npr. smanjenje ili oslobođenje od plaćanja poreza na gorivo).

Subvencije za fosilna goriva za kućanstva povećale su se za 15 % (0,4 milijarde EUR) u istom razdoblju, uglavnom u obliku subvencija za potrošnju loživog ulja i prirodnog plina. Subvencije za fosilna goriva za kućanstva nastavile su 2021. rasti u odnosu na razine iz 2020.

Subvencije za prirodni plin povećale su se za 6 % (0,5 milijardi EUR) u razdoblju od 2015. do 2020., što čini oko 19 % subvencija za fosilna goriva, a 2021. dodatno su se povećale za procijenjenih 0,7 milijardi EUR (+10 %) u odnosu na 2020. Subvencije za ugljen i lignit, koje čine 18 % ukupnih subvencija za fosilna goriva, smanjile su se u EU-u za 9 % (–0,9 milijardi EUR) od 2015. do 2020., ali 2021. ponovno su se povećale za procijenjenih 6 % (0,6 milijardi EUR).

U narednim godinama, imajući na umu vjerojatan učinak veće upotrebe ugljena, subvencije za ugljen u energetskom sektoru mogle bi se povećati. I očekivano smanjenje potrošnje plina u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju upućuje na smanjenje subvencija za plin u budućnosti, iako bi trenutačne visoke cijene plina mogle upućivati na kratkoročno povećanje subvencija za plin. Subvencije za nuklearnu energiju u obliku naknade za prijevremeno zatvaranje i prijevremeno stavljanje nuklearnih postrojenja izvan pogona (uglavnom u Njemačkoj i Francuskoj) dodatno su se povećale 2021. zbog planiranih zatvaranja. Subvencije za obnovljive izvore energije uvelike će ovisiti o veleprodajnim cijenama energije, ali možemo očekivati da će više cijene podrazumijevati niže subvencije putem poticajnih premija ili ugovora za kompenzaciju razlike[12].

2. Subvencije za energiju i subvencije za fosilna goriva u EU-u

2.1. Subvencije za energiju u EU-u

[12] Za više informacija o konceptima, definicijama, svrhama, sektorima, instrumentima, vrstama goriva itd. vidjeti Prilog 5. studiji Komisije.

Subvencije u ovom izvješću definirane su u skladu s metodologijom koju je utvrdila Svjetska trgovinska organizacija (WTO)[13] i koja je upotrijebljena u popratnoj studiji Komisije[14] i prethodnim dvama izvješćima o subvencijama za energiju (2020. i 2021.). Tom se metodologijom subvencije svrstavaju u četiri kategorije: i. vladine mjere koje uključuju izravan prijenos sredstava, ii. državni prihodi koji bi inače bili izgubljeni (nenaplaćeni), iii. vlade koje isporučuju robu i pružaju usluge ili kupuju robu te iv. potpore cijenama i dohotku.

U ovom se izvješću subvencije za energiju ispituju i iz različitih perspektiva, na primjer: i. prema cilju koji nastoje promicati (proizvodnja, potrošnja/potražnja, infrastruktura ili energetska učinkovitost), ii. prema vrsti goriva (fosilna goriva, obnovljivi izvori energije, nuklearna energija), iii. prema gospodarskom sektoru (energetski sektor, promet, industrija, poljoprivreda[15], domaćinstva, usluge itd.) ili iv. prema vrstama instrumenata koji se upotrebljavaju za uvođenje subvencija (porezne olakšice, bespovratna sredstva, potpore cijenama, potpore dohotku itd.).

Uzimajući u obzir promjene u subvencijama za energiju u EU-u, ukupna financijska potpora 2020. iznosila je 173 milijarde EUR, što je povećanje od 7 % (+14 milijardi EUR) od 2015. Subvencije za proizvodnju energije povećale su se za 11 % (+9 milijardi EUR) u istom razdoblju, uglavnom zbog subvencija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (81 milijarda EUR u 2020.), dok su se subvencije za mjere energetske učinkovitosti povećale za 20 % (+2,5 milijardi EUR u istom razdoblju, dosegnuvši 15 milijardi EUR u 2020.).

Poboljšanje stanja uzrokovanog pandemijom i trajno ublažavanje mjera za suzbijanje širenja zaraze 2021. pružili su gospodarstvu EU-a priliku da se oporavi. Te se godine gospodarstvo EU-a oporavljalo brže nego što se prvotno očekivalo, što je pozitivno utjecalo i na potrošnju energije i subvencije za energetske proizvode. Kako je vidljivo iz procijenjenih podataka, subvencije za energiju u EU-u povećale su se na 184 milijarde EUR u 2021. (povećanje za 12 milijardi EUR, odnosno 7 % u odnosu na 2020.). Subvencije povezane s potražnjom za energijom[16] povećale su se za 14 % (+8 milijardi EUR) u 2021. u odnosu na 2020., uglavnom zbog povećanja potrošnje energije u kontekstu gospodarskog oporavka. To je pokazalo da je smanjenje subvencija za potrošnju energije 2020. bilo samo privremeno. Učinak mjera koje su države članice poduzele od druge polovice 2021. kako bi pružile potporu poduzećima i javnosti, iako samo privremeno, u kontekstu visokih cijena energije već se sada može vidjeti u povećanju subvencija povezanih s potrošnjom energije. Međutim, pojedinosti će biti moguće kvantificirati tek u sljedećem izdanju izvješća o subvencijama za energiju.

Nakon privremenog smanjenja 2020. subvencije za mjere energetske učinkovitosti ponovno su se povećale 2021., dosegnuvši 19 milijardi EUR. To je povećanje od 54 % (+6,5 milijardi EUR) u odnosu na 2015. Nadalje, procijenjeni iznos subvencija za restrukturiranje industrije povećao se na 4,6 milijardi EUR u 2021. (povećanje s 2,3 odnosno 2,4 milijarde EUR u prethodne dvije godine), uglavnom zbog veće financijske potpore za stavljanje rudnika ugljena i lignita izvan pogona te povezanih mjera gospodarske preobrazbe.

[13] Sporazum Svjetske trgovinske organizacije o subvencijama i kompenzacijskim mjerama, https://www.wto.org/english/tratop_e/scm_e/scm_e.htm.

[14] Vidjeti više o metodologiji subvencija za energiju u studiji Komisije.

[15] U ovo izvješće uključene su i subvencije za ribolov.

[16] Subvencijama povezanima s potražnjom za energijom potiče se potrošnja energije u raznim gospodarskim sektorima, na primjer putem: i. smanjenja poreza ili povrata poreza na potrošnju energije, ii. reguliranih cijena u određenim sektorima i iii. izravnih plaćanja usmjerenih na smanjenje opterećenja potrošača koja proizlaze iz troškova energije. Neke subvencije za potrošnju energije imaju socijalne posljedice koje nadilaze isključivo gospodarske aspekte. U vrijeme visokih cijena energije pri donošenju političkih odluka o subvencijama posebno bi trebalo uzeti u obzir ugrožene potrošače.

Međutim, subvencije za proizvodnju energije smanjile su se za 5 % (–5 milijardi EUR) jer su se subvencije za obnovljive izvore energije (prvenstveno solarne) znatno smanjile zbog viših veleprodajnih cijena na tržištu električne energije, što je utjecalo na vrste programa potpore koji uključuju poticajne premije i ugovore za kompenzaciju razlike.

Slika 1. – Subvencije EU-a za energiju prema svrsi

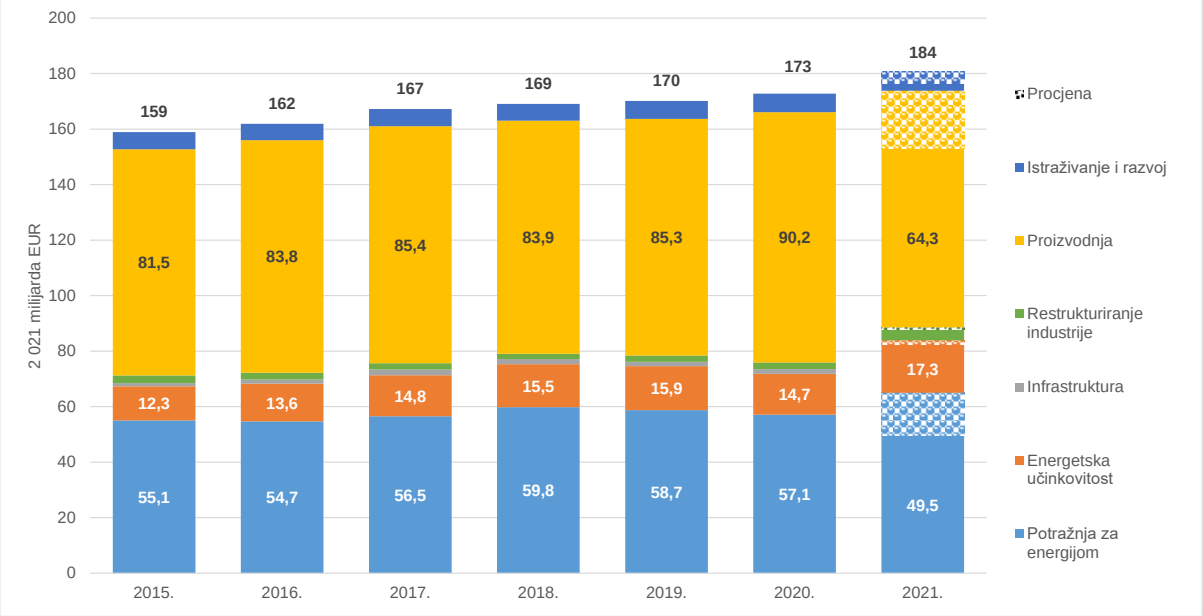

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022. U ovom dokumentu složeni stupci s kuglicama pokazuju da se podaci za 2021. temelje na procjenama te bi svaku kategoriju trebalo tumačiti kao dodavanje stupca s kuglicama (procjene) na ispunjeni stupac (činjenični podaci) radi usporedbe s prethodnim godinama.

Kao pokazatelj intenziteta subvencija za energiju u gospodarstvu subvencije za energiju u usporedbi s BDP-om u državama članicama EU-a mogu se upotrijebiti za usporedbu među zemljama. Tomu je tako jer apsolutne vrijednosti subvencija ovise i o veličini gospodarstva određene zemlje. U 2020. subvencije za energiju u usporedbi s BDP-om znatno su se razlikovale među državama članicama, u rasponu od 2,9 % BDP-a u Latviji do samo 0,3 % BDP-a u Luksemburgu. Subvencije za energiju kao postotak BDP-a u EU-u u prosjeku su iznosile 1,2 % u 2020., što pokazuje visok stupanj stabilnosti u razdoblju od 2015. do 2020. u EU-u općenito te u većini država članica.

Analiza pokazuje i da različite zemlje upotrebljavaju subvencije za potporu različitim politikama i mjerama te da te različite politike i mjere različito utječu na ciljeve prelaska EU-a na čistu energiju. Na primjer, Latvija je 2020. potrošila 2 % svojeg BDP-a na subvencije za mjere energetske učinkovitosti[17] (i 0,4 % BDP-a na subvencije za fosilna goriva i obnovljive izvore energije), dok su Njemačka, Italija i Grčka potrošile oko 1 % svojeg BDP-a na subvencioniranje obnovljivih izvora energije. Njemačka je potrošila 0,4 %, a Italija 0,3 % svojeg BDP-a na subvencije za fosilna goriva.

[17] Te su mjere uglavnom bile povezane s programima Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) u razdoblju od 2014. do 2020. i usmjerene na prelazak na razvoj rješenja s niskom razinom emisija ugljika u svim gospodarskim sektorima. Od 2021. preliminarni podaci pokazali su da su te mjere EFRR-a završile, čime je smanjen ukupni iznos subvencija.

Međutim, druge zemlje i dalje uglavnom troše više na fosilna goriva[18] nego na mjere kojima se potiče prelazak na čistu energiju. Cipar je 2020. potrošio oko 1,3 % svojeg BDP-a na subvencioniranje fosilnih goriva (i samo 0,2 % na subvencije za obnovljive izvore energije), a u Grčkoj i Belgiji taj je udio iznosio gotovo 1 %, što je destimuliralo prelazak na čistu energiju. Posljednje dvije zemlje ipak su potrošile 0,9 %, odnosno 0,5 % svojeg BDP-a na obnovljive izvore energije. Subvencije za energiju kao postotak BDP-a ostale su 2021. stabilne (ili su se blago smanjile u odnosu na 2020.) u većini država članica EU-a.

Slika 2. – Subvencije za različite izvore energije izražene kao postotak BDP-a 2015. i 2020. te u milijardama eura 2020.

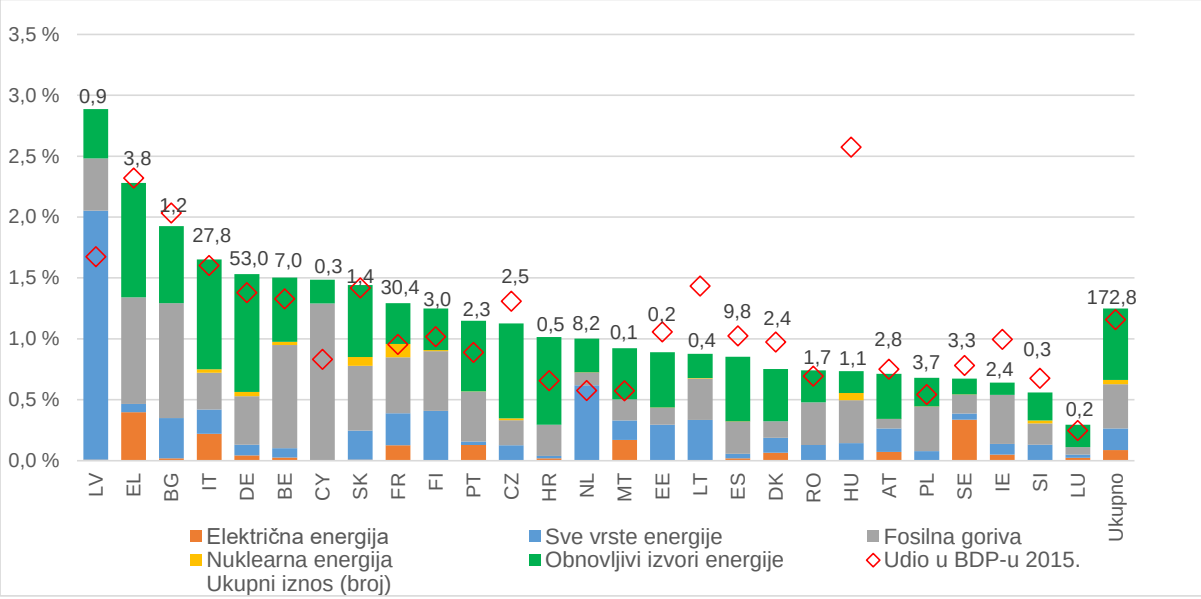

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022. Električna energija odnosi se na opću potporu za električnu energiju koja nije specifična za određenu tehnologiju, dok „sve vrste energije" predstavljaju subvencije koje se ne mogu izravno pripisati nositeljima energije ili gorivima (npr. mjere energetske učinkovitosti i poticaji za potražnju/potrošnju energije, neovisno o nositelju energije, investicijske potpore, a posebno rashodi za istraživanje i razvoj). Za više pojedinosti vidjeti studiju Komisije.

Subvencije za **obnovljive izvore energije**, koje su posljednjih godina činile oko 44 % ukupne vrijednosti subvencija za energiju, povećale su se 2020. za 7 % (+5,5 milijardi EUR) u odnosu na 2019. Međutim, te su se subvencije 2021. smanjile za 3 % (–2,8 milijardi EUR, na što su utjecale više veleprodajne cijene energije, a time i niže poticajne premije ili ugovori za kompenzaciju razlike), kako pokazuju procijenjene vrijednosti. S druge strane, subvencije za fosilna goriva, koje su posljednjih godina činile 31 % ukupne vrijednosti subvencija za energiju, smanjile su se 2020. za 5,5 % (–2,9 milijardi EUR) te su 2021. ostale gotovo stabilne. Unatoč oporavku potrošnje goriva za prijevoz ukupne subvencije za fosilna goriva nisu se 2021. povećale kao u drugim sektorima, kao što je energetski. Naprotiv, subvencije za fosilna goriva za prijevoz smanjile su se.

Subvencije za **električnu energiju**[19] od 2015. do 2020. blago su se smanjile, dok su se subvencije za „sve vrste energije" (više izvora energije ili mjere koje se ne mogu izravno

[18] Općenito, većina subvencija za fosilna goriva i dalje je usmjerena na poticanje potrošnje i/ili proizvodnje energije iz takvih goriva, dok je udio subvencija usmjerenih na smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima minimalan.

[19] Iznosi subvencija za upotrebu električne energije preraspodijeljeni su na njihove izvore proizvodnje energije (npr. fosilna goriva, nuklearna energija, obnovljivi izvori energije) na temelju nacionalnih energetskih bilanci.

pripisati energetskim proizvodima) povećale s 20 milijardi EUR na 26 milijardi EUR (+30 %). U 2021. povećale su se i subvencije za električnu energiju i za „sve vrste energije”, što podrazumijeva povećanje poreznih rashoda za energetske proizvode koji se ne mogu pripisati određenom nositelju (što se odnosi na potporu potražnji za energijom).

Subvencije za **nuklearnu energiju**, nakon što su od 2015. nekoliko godina bile stabilne (u prosjeku 4,2 milijarde EUR), 2019. i 2020. dosegnule su gotovo 5 milijardi EUR. Međutim, 2021. dodatno su se povećale na 7,2 milijarde EUR, iako su čak i nakon tog povećanja subvencije za nuklearnu energiju i dalje činile samo 4 % ukupnih subvencija za energiju u EU-u. To je povećanje uglavnom bilo povezano s financijskim instrumentima kojima se nadoknađuje prijevremeno zatvaranje i stavljanje nuklearnih postrojenja izvan pogona, uglavnom u Njemačkoj i Francuskoj. Programi nadoknade uglavnom se temelje na plaćanju električne energije koja neće biti proizvedena (zbog prijevremenog zatvaranja) ili „neupotrebljive” imovine[20]. U Njemačkoj je u studenome 2021. isplaćena nadoknada u iznosu od 2,4 milijarde EUR, što je znatno utjecalo na ukupan iznos subvencija za nuklearnu energiju u Europi.

Slika 3. – Subvencije EU-a za energiju prema vrsti goriva

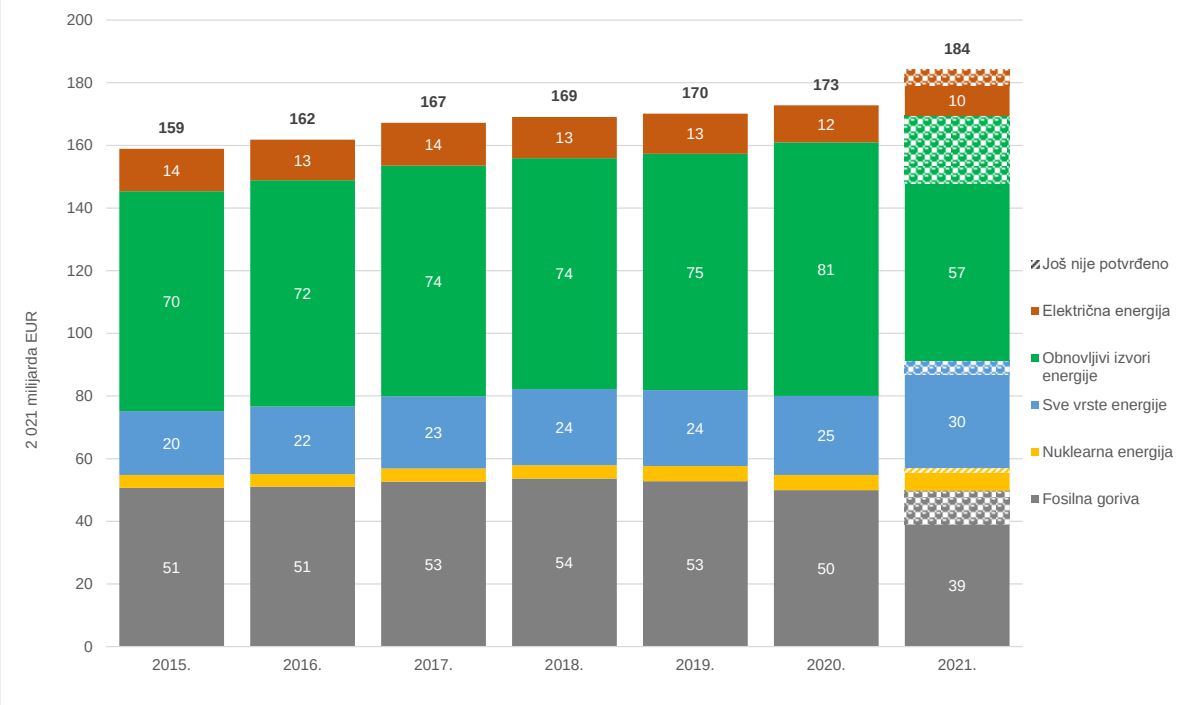

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022. „Sve vrste energije” su subvencije koje se ne mogu izravno pripisati nositeljima energije ili gorivima (npr. mjere energetske učinkovitosti, koje čine oko 55 % „svih vrsta energije 2021.” i poticaji za potražnju/potrošnju energije, neovisno o nositelju energije, investicijske potpore, a posebno rashodi za istraživanje i razvoj).

Udio subvencija za energiju koje bi se mogle izravno povezati s **energetskim sektorom**[21] (tj. sektorom proizvodnje električne energije, rudarstvom te naftnim i plinskim poduzećima) iznosio je oko 56–58 % u 2019. i 2020., dok se 2021. taj udio smanjio na 54 %. U istom je

[20] Neupotrebljiva imovina je imovina nastala zbog neočekivanog ili preuranjenog otpisa dijela vrijednosti, devalvacije ili pretvaranja u obveze.

[21] Za više informacija o definicijama, svrhama, sektorima, instrumentima, vrstama goriva itd. vidjeti Prilog 5. studiji Komisije.

razdoblju za udio subvencija za energiju isplaćenih kućanstvima zabilježen trend rasta te su dosegnule oko 12–13 %, dok je udio industrije bio tek nešto veći od 10 %, a udio prometa malo manji od 10 %. U razdoblju od 2015. do 2020. subvencije u energetskom sektoru povećale su se za gotovo 10 milijardi EUR (+10 %), a u istom razdoblju povećale su se i nesektorske subvencije za energiju za 2,7 milijardi EUR. Subvencije za energiju u komercijalnom sektoru smanjile su se pak za 1 milijardu EUR.

Procjenjuje se da su se 2021. subvencije za energiju isplaćene sektoru kućanstava povećale za 5 milijardi EUR (+26 %) u usporedbi s 2020. jer su visoke cijene energije potaknule veću financijsku potporu vlada kućanstvima. U industrijskom sektoru subvencije za energiju povećale su se za 1,7 milijardi EUR (+8 %), dok su se u energetskom sektoru smanjile za 2,1 milijardu EUR (–2 %).

Slika 4. – Subvencije EU-a za energiju prema gospodarskom sektoru

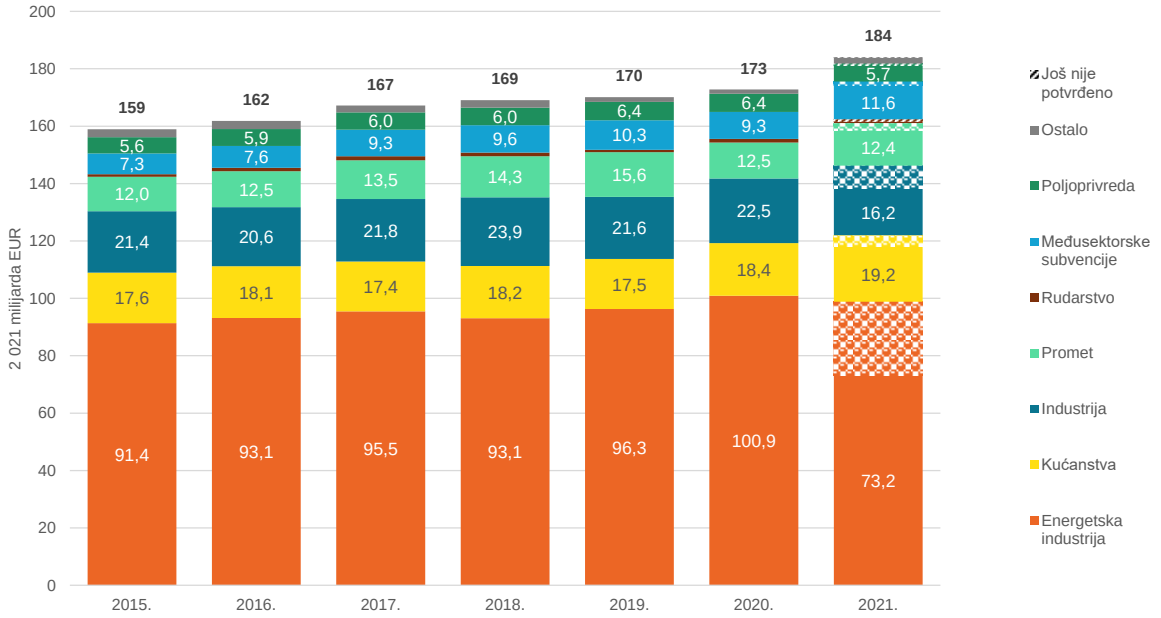

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022.

Većina (oko 90 %) **subvencija za obnovljive izvore energije** u EU-u (81 milijarda EUR u 2020.) bila je u energetskom sektoru. Oko 38 % subvencija za obnovljive izvore energije 2020. može se povezati sa solarnom energijom, dok je proizvodnja iz energije vjetra činila oko 27 % subvencija za energiju iz obnovljivih izvora, a udio za biomasu iznosio je oko 22 %. Zbog toga je za hidroenergiju, geotermalnu energiju i druge obnovljive izvore energije ostao tek mali udio (13 %). Udio subvencija za solarnu energiju iz obnovljivih izvora smanjio se 2021. na 34 %, dok je udio energije vjetra i biomase iznosio oko 24 %.

Poticajne cijene najvažniji su **instrumenti subvencioniranja za energiju iz obnovljivih izvora** u državama članicama EU-a[22] (iznos od 54 milijarde EUR ili 67 % ukupnih subvencija za obnovljive izvore energije 2020.). Te poticajne cijene odražavaju subvencije koje proizlaze iz dugoročnih ugovora sklopljenih uglavnom prije više od deset godina jer se u novijim ugovorima poticajne cijene više ne primjenjuju, uz iznimku nekih malih proizvođača. Poticajne premije (8 milijardi EUR ili 10 %) i kvote za obnovljive izvore energije s

[22] Više informacija o konceptima i ulozi različitih instrumenata dostupno je u studiji Komisije.

trgovinskim certifikatima (7 milijardi EUR ili 8 %) bile su manje zastupljene 2020. Instrumenti poreznih olakšica (uglavnom u obliku smanjenja poreza i oslobođenja od poreza) isto su tako doprinijeli s oko 6 milijardi EUR (7 %) ukupnom iznosu subvencija za obnovljive izvore energije.

Subvencije za energetsku učinkovitost u EU-u povećale su se od 2015. do 2019., dok su se 2020. neznatno smanjile (smanjenje od 6 % za 1 milijardu EUR), dosegnuvši 15 milijardi EUR, iako su i dalje bile gotovo 20 % veće u odnosu na 2015. Subvencije za energetsku učinkovitost oporavile su se 2021. te su dosegnule procijenjenih 19 milijardi EUR (+29 % u odnosu na 2020.), a posebno su se povećale u kućanstvima (+1,3 milijarde EUR) i industriji (+0,5 milijardi EUR). Bespovratna sredstva bila su posebno znatna i činila su 39 % svih subvencija za energetsku učinkovitost 2020. i 2021. Sljedeće najvažnije kategorije subvencija za energetsku učinkovitost bili su porezni rashodi (30 %), zajmovi pod povoljnim uvjetima (18 %) i obveze energetske učinkovitosti (13 %). Mnoge države članice EU-a počele su 2021. provoditi planove oporavka[23], koji su postali znatan izvor ulaganja u energetsku učinkovitost. Povećanje potpore za energetsku učinkovitost u razdoblju od 2020. do 2021. uglavnom je potaknuo građevinski sektor.

Povećanje subvencija za energetsku učinkovitost usklađeno je s načelom „energetska učinkovitost na prvom mjestu" energetskih politika EU-a, a te su subvencije pridonijele i smanjenju energetskog intenziteta gospodarstva EU-a. Usred gospodarske recesije BDP EU-a zabilježio je 2020. rast od samo 2,6 % u odnosu na 2015., iako se potrošnja konačne energije u EU-u smanjila za 5 % u istom petogodišnjem razdoblju, što upućuje na to da se energetski intenzitet gospodarstva EU-a u tom razdoblju smanjio za 7,4 %. Iako se BDP u EU-u 2021. povećao za 5,3 %, nije vjerojatno da će se trend smanjenja energetskog intenziteta preokrenuti. Daljnjim preusmjeravanjem sa subvencija kojima se potiče potrošnja energije na subvencije za mjere energetske učinkovitosti moglo bi se pridonijeti održavanju tog trenda smanjenja.

[23] Nacionalni planovi za oporavak i otpornost pripremljeni su i doneseni 2021. Njihov će se učinak vjerojatno osjetiti tek u narednim godinama. Osim potrošnje u području energetske učinkovitosti, planovima za oporavak i otpornost dodjeljuju se znatni iznosi za druge svrhe, kao što je energija iz obnovljivih izvora.

Slika 5. – Subvencije za energetsku učinkovitost u EU-u

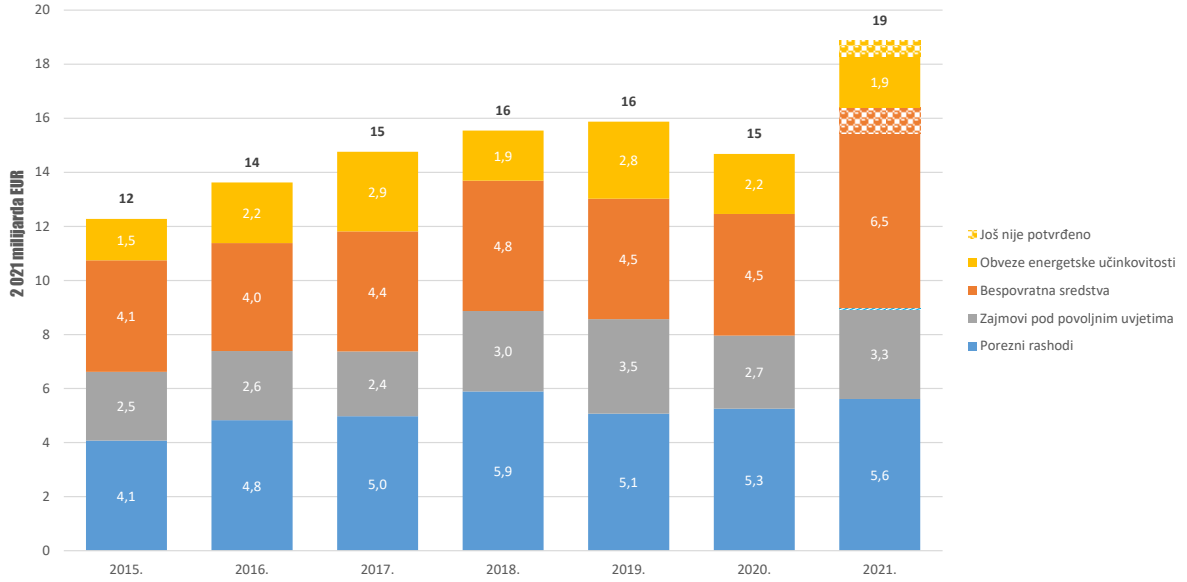

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022.

Kad je riječ o drugim sektorima, **kućanstva** su 2020. primila oko 11 % ukupnih subvencija za energiju dodijeljenih svim gospodarskim sektorima. Više od polovine subvencija za kućanstva nije se moglo izravno pripisati nositeljima energije (npr. subvencije za mjere energetske učinkovitosti). Znatan udio činile su i potpore za potrošnju električne energije (26 %) i fosilnih goriva (npr. loživo ulje, plin, ugljen – 17 %)[24]. Kad je riječ o industriji, većina subvencija može se izravno pripisati električnoj energiji, plinu, naftnim proizvodima i obnovljivim izvorima energije, dok se u prometnom sektoru subvencije uglavnom mogu pripisati naftnim proizvodima.

Reguliranje cijena na strani potrošača (jamstva potrošačkih cijena) znatno se smanjilo u razdoblju od 2015. do 2020. Međutim, 2021. trošak tih jamstava povećao se na više od 5 milijardi EUR u odnosu na samo 1,8 milijardi EUR u 2020., vjerojatno zbog povećanja potpore cijenama energije za kućanstva i industriju u kontekstu rasta cijena energije. Potpora na strani proizvođača (jamstva proizvođačkih cijena, kao što su ugovori o kupnji, jamstva troškova goriva itd.) u EU-u zadržala u rasponu od 4 do 5 milijardi EUR tijekom proteklih nekoliko godina.

Subvencije za plaćanje kapaciteta pokazale su visok stupanj stabilnosti u razdoblju od 2015. do 2020. te su u tom razdoblju u prosjeku iznosile oko 2,1 milijardu EUR, a procjenjuje se da su se 2021. povećale na 2,6 milijardi EUR. Mehanizmima za razvoj kapaciteta uglavnom se u tom razdoblju plaćala proizvodnja električne energije iz fosilnih goriva.

Subvencije za **vodik** posljednjih su se godina znatno povećale, sa 195 milijuna EUR u 2015. na 329 milijuna EUR u 2021. Dvije trećine te potpore 2021. bile su u obliku potpore za rashode za istraživanje i razvoj, a ostatak se uglavnom sastojao od izravnih prijenosa[25]. Kao

[24] Uglavnom u obliku smanjenja PDV-a. Potreban je oprez pri pružanju posebnih oblika financijske potpore ranjivim kućanstvima jer to nadilazi potrebe strogo povezane s energetskim tržištem. Međutim, u trenutačnom izvješću o subvencijama i studiji na kojoj se ono temelji podaci su navedeni samo za sektor kućanstava u cjelini, a dublja socioekonomska raščlamba (npr. visina dohotka, dob, sastav kućanstva itd.) nije dostupna.

[25] Raščlamba podataka o različitim tehnologijama i izvorima proizvodnje vodika (npr. iz obnovljivih izvora ili s pomoću fosilnih goriva) nije dostupna.

što već pokazuju preliminarni podaci, u nadolazećim godinama očekuje se znatno povećanje subvencija za vodik.

Različite **kategorije subvencija** mogle bi potaknuti različite energetske tehnologije. Međutim, nije uvijek moguće utvrditi koje su kategorije subvencija najuobičajenije za određene skupine energija. Kako je prikazano u tablici 1., subvencije u obliku poreznih rashoda (oslobođenja, smanjenja itd.) znatne su za fosilna goriva jer obuhvaćaju oko dvije trećine subvencija za fosilna goriva. S druge strane, potpore dohotku i cijenama (npr. poticajne cijene/premije) čine 85 % ukupne potpore za energiju iz obnovljivih izvora (i 41 % ukupnih subvencija za energiju). Subvencije u obliku poreznih rashoda znatne su i za električnu energiju (86 %) i kategoriju „sve vrste energije” (40 %) (kategorija „sve vrste energije” uključuje i subvencije za energetsku učinkovitost), a za „sve vrste energije” važnu ulogu imaju i subvencije u obliku izravnih prijenosa (oko trećina ukupnih subvencija za „sve vrste energije”).

Tablica 1. – Raspodjela subvencija među različitim nositeljima energije i instrumentima

Kategorija subvencije	Sve energije	Električna energija	Fosilna goriva	Nuklearna energija	Obnovljivi izvori energije	Ukupno
Izravni prijenosi	5%	0%	3%	1%	2%	**11%**
Porezni rashodi	6%	6%	20%	1%	4%	**36%**
Potpore dohotku ili cijenama	1%	1%	6%	0%	41%	**49%**
Proračuni za istraživanje i razvoj	2%	0%	0%	1%	1%	**4%**
Ukupno	**15%**	**7%**	**29%**	**3%**	**47%**	**100%**

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022.

2.2. Subvencije za fosilna goriva u EU-u

Subvencije za fosilna goriva u EU-u smanjile su se za 1,5 % u pet godina od 2015. te su 2020. dosegnule 50 milijardi EUR[26]. Subvencije za fosilna goriva 2020. iznosile su 3 milijarde EUR manje nego 2019., uglavnom zbog smanjenih prometnih aktivnosti. Međutim, uzimajući u obzir procijenjene podatke za 2021., ukupne subvencije za fosilna goriva u EU-u nisu zabilježile nagli porast u kontekstu gospodarskog oporavka, već su ostale blizu razine iz 2020. To je posljedica razlika u subvencijama za fosilna goriva u različitim gospodarskim sektorima, kako je navedeno u sljedećim odlomcima.

Subvencije za fosilna goriva u **energetskom sektoru** smanjile su se za 1,9 milijardi EUR (– 11 %) u razdoblju od 2015. do 2020., uglavnom zbog smanjenja subvencija koje se ne odnose na određeno gorivo i subvencija za više fosilnih goriva, dok su subvencije izričito pripisane ugljenu, lignitu i prirodnom plinu ostale gotovo nepromijenjene. Sve u svemu, smanjenje subvencioniranja fosilnih goriva u proizvodnji energije pozitivan je pomak za klimatske ciljeve EU-a i međunarodne obveze. Subvencije za fosilna goriva u energetskom sektoru nastavile su se smanjivati 2021. te su bile 25 % niže nego 2015.

[26] Kako bi se slijedila dosljedna metodologija u svim državama članicama, nositeljima energije, sektorima i instrumentima subvencioniranja, neke stavke koje se smatraju subvencijama u drugim izvorima nisu uračunate u ukupne iznose u studiji Komisije. Na primjer, mnoge države članice primjenjuju različite stope trošarina na benzin i dizel, pa bi subvencije za te proizvode mogle biti znatne. Isto tako, nisu obuhvaćeni međunarodni zračni i pomorski promet izvan EU-a. Budući da infuzije kapitala ili vladine kupnje nisu uključene u okvir studije Komisije, određene financijske potpore poduzećima koja troše fosilna goriva (npr. paketi financijske pomoći za zračne prijevoznike) isto tako nisu uključene u subvencije za fosilna goriva. Baza podataka ne sadržava ni informacije o tehnologijama za proizvodnju fosilnih goriva sa smanjenim i nesmanjenim emisijama.

U **prometnom sektoru** subvencije za fosilna goriva (prije svega za naftne proizvode) naglo su se povećale (za 29 % ili 3,1 milijardu EUR) u razdoblju od 2015. do 2019., prije nego što su se 2020. ponovno smanjile za 3 milijarde EUR (prvenstveno zbog manje potrošnje nafte) i oporavile 2021. za 0,9 milijardi EUR (+9 % u odnosu na 2020.). Prema procjenama u kontekstu studije potrošnja kerozina u zrakoplovstvu 2021. i dalje je bila niža nego 2019.

Povećale su se i subvencije za fosilna goriva **u poljoprivredi** (za 13 % ili +0,7 milijardi EUR) u razdoblju od 2015. do 2020., a sektor je primio subvencije uglavnom u obliku potpore za potrošnju naftnih derivata (npr. smanjenje ili oslobođenje od plaćanja poreza na gorivo). Subvencije za fosilna goriva **za kućanstva** povećale su se za 15 % (0,4 milijarde EUR) u istom razdoblju, uglavnom u obliku subvencija za potrošnju loživog ulja i prirodnog plina. Subvencije za fosilna goriva za kućanstva nastavile su 2021. rasti u odnosu na razine iz 2020.

S druge strane, subvencije za fosilna goriva u **industriji**, uglavnom u obliku smanjenja poreza i oslobođenja od plaćanja poreza za potrošnju energije, smanjile su se za 0,2 milijarde EUR (–2 %) od 2015. do 2020. Subvencije za ugljen smanjile su se za 1,4 milijarde EUR, dok su se subvencije za plin u petogodišnjem razdoblju povećale za 0,5 milijardi EUR, a za naftu za 1,1 milijardu EUR.

Slika 6. – Subvencije za fosilna goriva u različitim sektorima u EU-u

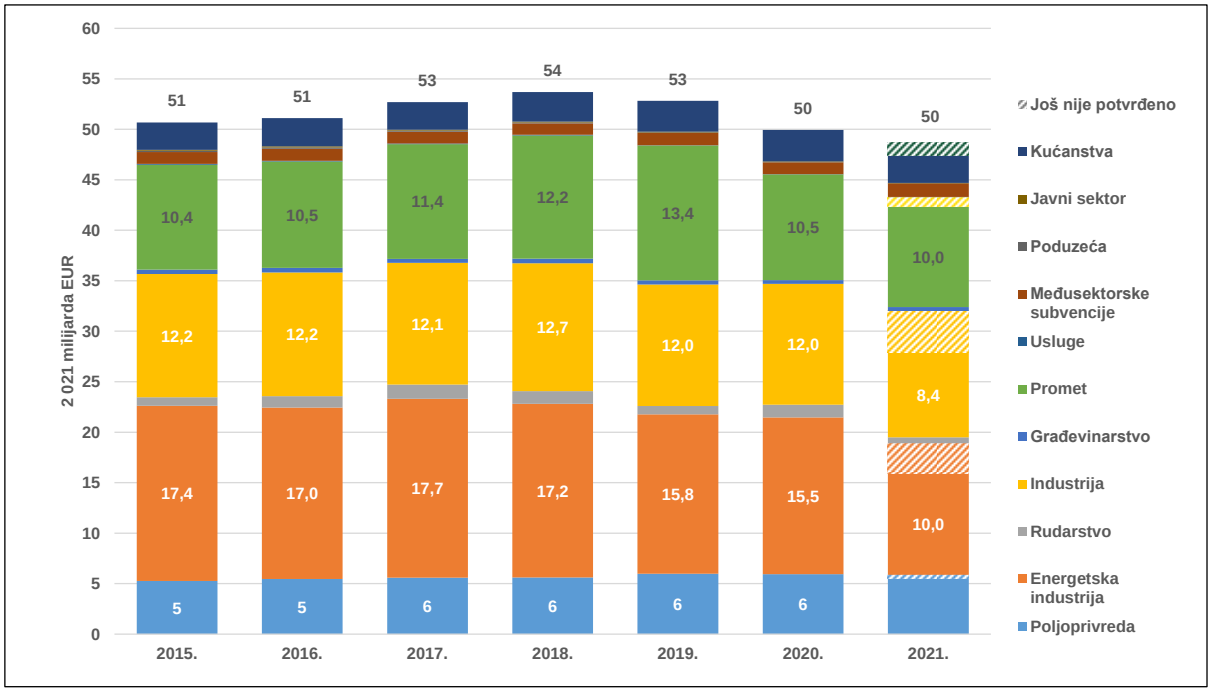

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022.

Subvencije za **naftu i naftne derivate**, koje čine više od polovine ukupnih subvencija za fosilna goriva u EU-u, povećale su se za 6 % (+1,2 milijarde EUR) od 2015. do 2020., iako su se te subvencije 2020. smanjile za 3,1 milijardu EUR zbog ograničenja kretanja povezanih s bolešću COVID-19. Subvencije za dizelska goriva u EU-u povećale su se za 44 % (+3,4 milijarde EUR) od 2015. do 2020., čemu su najviše doprinijele Belgija (+1,8 milijardi EUR, više nego trostruko povećanje) i Francuska (+1,2 milijarde EUR odnosno +74 %). Procjenjuje se da su subvencije za naftu i naftne derivate 2021. porasle za 0,8 milijardi EUR u odnosu na 2020.

Subvencije za **ugljen i lignit** smanjile su se u EU-u za 9 % (–0,9 milijardi EUR) od 2015. do 2020. zbog smanjene upotrebe krutih goriva u nekoliko sektora, kao što je industrija. Međutim, u proizvodnji električne energije subvencije za ugljen u tom petogodišnjem razdoblju nisu pokazale nikakve znatne promjene. U budućnosti bi se subvencije za sektor ugljena mogle povećati na ograničeno vrijeme zbog očekivanog kratkoročnog povećanja udjela ugljena u kombinacijama izvora za proizvodnju električne energije i zbog programa naknada za zatvaranja elektrana na ugljen i lignit planiranih u nekoliko država članica. Međutim, planovi za te programe naknada mogli bi se promijeniti s obzirom na trenutačne poteškoće povezane s energetskom sigurnošću i opskrbom. Najveće smanjenje subvencija za kruta goriva u tom petogodišnjem razdoblju zabilježeno je u Njemačkoj (za 11 % ili –0,8 milijardi EUR), dok su se u Poljskoj subvencije za ugljen povećale za 65 % (+0,6 milijardi EUR). Procjenjuje se da su se 2021. subvencije za ugljen u cijelom EU-u povećale za 0,6 milijardi EUR u odnosu na 2020.

Subvencije za **prirodni plin** povećale su se za 6 % (0,5 milijardi EUR) od 2015. do 2020., što čini oko 19 % subvencija za fosilna goriva te je nešto više od udjela subvencija za ugljen i lignit (18 %). Subvencije za plin u industrijskom sektoru povećale su se tijekom tog razdoblja, dok u sektoru proizvodnje električne energije nije bilo promjena u iznosima subvencija. Subvencije za prirodni plin povećale su se za oko 0,5 milijardi EUR i u Njemačkoj (+9 %) i Francuskoj (+113 %) u tom razdoblju, dok promjene od 2015. do 2020. upućuju na raznoliku situaciju u drugim zemljama.

Povećanje cijena ugljena zbog iznimno visokih cijena plina otežalo je zamjenu plina ugljenom u strukturi energenata mnogih država članica EU-a, ali je potaknulo zamjenu jeftinijom energijom iz obnovljivih izvora. Zbog trenutačne geopolitičke situacije EU je pokrenuo dvije inicijative. Prva je inicijativa plan REPowerEU za smanjenje ovisnosti o plinu, koji je prvenstveno usmjeren na: i. diversifikaciju opskrbe plinom radi odmicanja od Rusije, ii. povećanje energetske učinkovitosti i štednje energije i iii. ubrzavanje uvođenja obnovljivih izvora energije. Druga je inicijativa plan „Štednja plina za sigurnu zimu” za smanjenje potrošnje plina tijekom zime 2022.–2023.[27] U budućnosti te će dvije inicijative vjerojatno utjecati na subvencije za prirodni plin[28]. Procjenjuje se da su se subvencije za plin u cijelom EU-u 2021. povećale za 0,7 milijardi EUR (+10 %) u odnosu na 2020.

Subvencije za fosilna goriva imaju **različit značaj u različitim državama članicama EU-a** ovisno o veličini nacionalnog BDP-a. Cipar je 2020. potrošio 1,3 % svojeg BDP-a na subvencioniranje fosilnih goriva (uglavnom naftni proizvodi). Bugarska je te godine isto potrošila 0,9 % svojeg BDP-a na subvencije za fosilna goriva (uglavnom na mjere koje nisu pridružene određenom gorivu). S druge strane, Luksemburg i Austrija potrošili su 2020. manje od 0,1 % na subvencije za fosilna goriva, dok je prosjek EU-a iznosio 0,3 % BDP-a. Nakon Cipra najviše su na subvencije za naftne proizvode potrošile Belgija (0,7 % BDP-a) i Grčka (0,5 % BDP-a), dok su Slovačka i Poljska potrošile 0,3 % BDP-a na subvencije za ugljen.

[27] Osim tih inicijativa EU je donio i druge važne zakonodavne akte koji utječu na potrošnju plina i subvencije, kao što su Uredba o smanjenju potražnje za plinom, Uredba o skladištenju plina itd.

[28] Subvencije za plin odnose se samo na subvencije za proizvodnju i potrošnju plina te energije iz plina. Ne uključuju potporu za potencijalni razvoj infrastrukture, kao što su unapređenje europske plinske mreže kako bi se osigurali bolji protoci plina, izgradnja novih terminala za uplinjavanje ukapljenog prirodnog plina ili proširenje postojećih terminala itd.

U usporedbi s 2015. intenzitet subvencija za fosilna goriva (iznos potrošen na subvencije za fosilna goriva po euru BDP-a) povećao se 2020. za 0,9 % na Cipru i za 0,4 % u Bugarskoj, dok se u Latviji smanjio za 0,5 %, a u Litvi i Irskoj za više od 0,3 %. Na razini EU-a intenzitet subvencija za fosilna goriva ostao je u razdoblju od 2015. do 2020. gotovo nepromijenjen. Intenzitet subvencija za fosilna goriva 2021. neznatno se smanjio u odnosu na 2020. u većini država članica.

Slika 7. – Subvencije za fosilna goriva u državama članicama EU-a izražene kao postotak BDP-a te u milijardama eura 2020., u usporedbi sa subvencijama za fosilna goriva izraženima kao postotak BDP-a 2015.

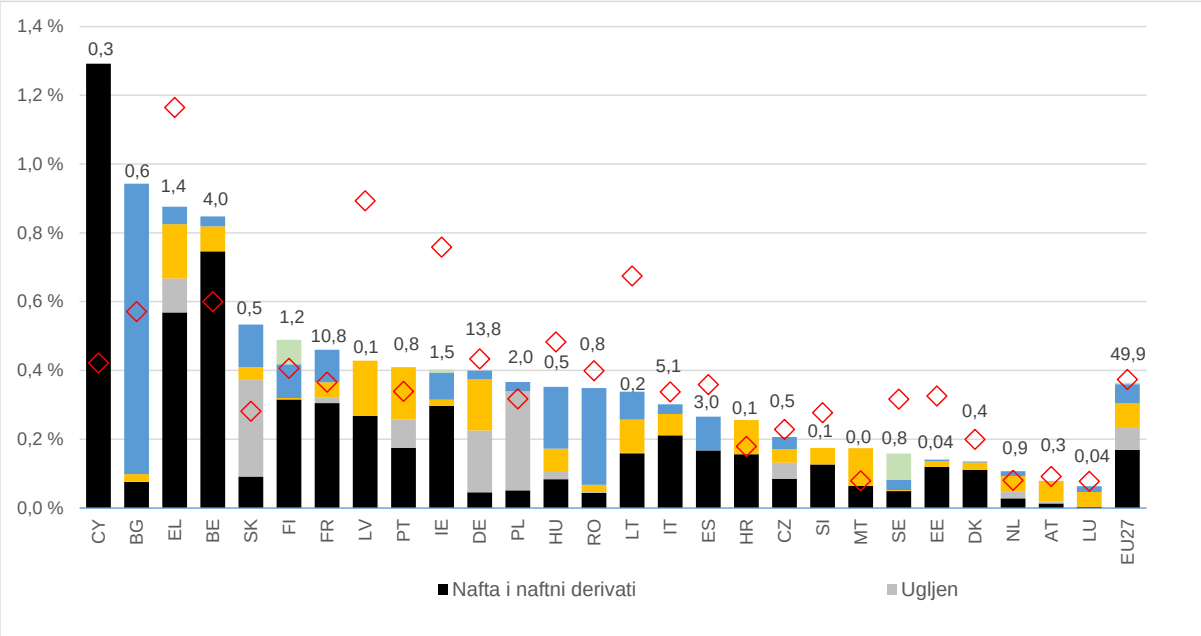

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022.

3. Usklađenost različitih subvencija za energiju s energetskom taksonomijom

Taksonomija EU-a mogla bi utjecati na subvencije u budućnosti i osigurati alate za utvrđivanje održivih djelatnosti. Mogla bi olakšati usmjeravanje politika EU-a i nacionalnih politika na djelatnosti koje znatno doprinose ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, a da pritom znatno ne štete drugim okolišnim ciljevima. U studiji Komisije proveden je prvi pregled stanja usklađenosti energetskih subvencija s temeljnim gospodarskim djelatnostima definiranima u taksonomiji[29].

Za klasifikaciju subvencija u studiji Komisije utvrđene su četiri različite kategorije[30]. Prva je kategorija „u skladu” i može se primijeniti na slučajeve u kojima subvencije pogoduju djelatnostima poznatima kao „taksonomski prihvatljive ekonomske djelatnosti”, kao što su obnovljivi izvori energije ili općenito energetska učinkovitost. Druga je kategorija „nije u skladu – prijelazno” i obuhvaća subvencije za djelatnosti koje nisu prihvatljive na temelju taksonomije EU-a, ali kojima bi se mogla i poduprijeti energetska tranzicija, kao što je stavljanje izvan pogona imovine povezane s fosilnim gorivima. Treća je kategorija „nije u

[29] Važno je imati na umu da je u vrijeme izrade studije Komisije Europska komisija već bila predložila Dopunski delegirani akt o okolišno prihvatljivim ekonomskim djelatnostima, koji se odnosi na djelatnosti povezane s nuklearnom energijom i plinom, ali suzakonodavci još nisu završili postupak donošenja te on još nije stupio na snagu.

[30] Detaljan opis svake klasifikacije nalazi se u poglavlju 5.1.2. studije Komisije o klasifikaciji taksonomije EU-a.

skladu" i obuhvaća sve subvencije kojima se izravno ili neizravno podupire proizvodnja ili potrošnja fosilnih goriva. Posljednja je kategorija „nije primjenjivo" i obuhvaća subvencije koje se ne mogu svrstati u prethodne kategorije, kao što su tržišni mehanizmi (npr. tržište kapaciteta ili sigurnosne rezerve).

Kako je vidljivo iz podataka iz studije Komisije, velika većina subvencija za obnovljive izvore energije (79 milijardi EUR od ukupno 81 milijarde EUR u 2020.) pripada kategoriji „u skladu" (preostale 2 milijarde EUR subvencija raspodijeljene su na kategorije „nije u skladu" i „nije primjenjivo" te uglavnom pokrivaju smanjenja poreza ili dodatnih pristojbi na električnu energiju iz obnovljivih izvora za neke industrije). S druge strane, većina subvencija za fosilna goriva svrstana je u kategoriju „nije u skladu". U druge dvije kategorije („nije u skladu – prijelazno" i „nije primjenjivo") možemo pronaći, na primjer, subvencije za restrukturiranje rudnika ugljena i pogodnosti povezane sa socijalnom tranzicijom osoba zaposlenih u rudarskom sektoru. Te druge dvije kategorije činile su 2,8 milijardi EUR od ukupno 50 milijardi EUR subvencija za fosilna goriva 2020. U kategoriji „sve vrste energije" oko 63 % ukupnog iznosa od 26 milijardi EUR subvencija 2020. spadalo je u kategoriju „u skladu", dok su druge mjere (npr. smanjenje poreza na energiju i bespovratna sredstva za određene djelatnosti i ulaganja) bile u preostale tri kategorije. Kad je riječ o proizvodnji električne i nuklearne energije, velika većina subvencija 2020. (više od 80 %) pripadala je kategoriji „nije u skladu – prijelazno".

Slika 9. – Klasifikacija subvencija prema usklađenosti s taksonomijom 2020.

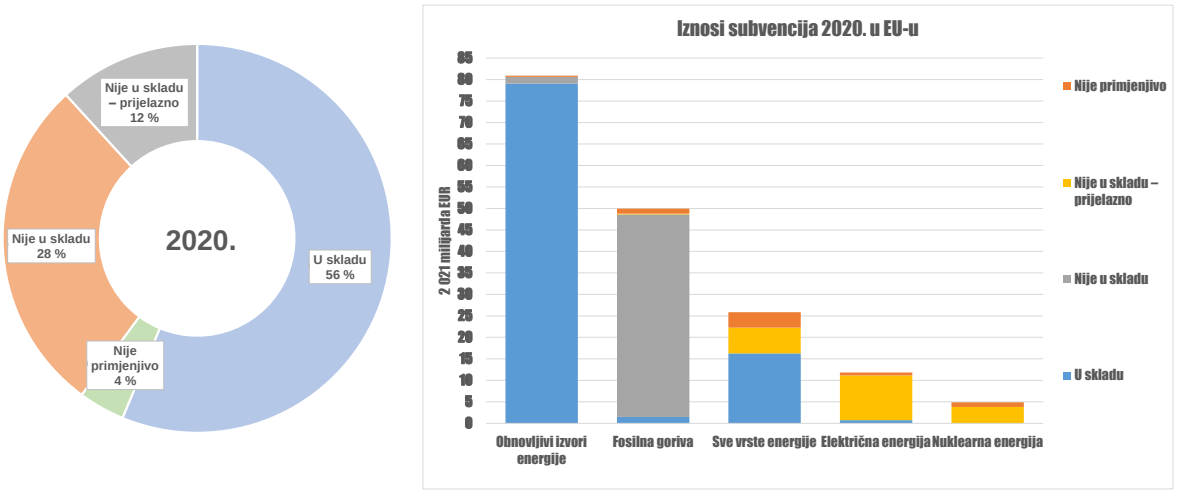

Izvor: *Study on energy subsidies and other government interventions in the European Union* (Studija o subvencijama za energiju i drugim državnim intervencijama u Europskoj uniji) – izdanje iz 2022.

4. Zaključci

Zbog nedavnih geopolitičkih događaja i povišene cijene energije potrebne su nove političke inicijative u Europskoj uniji. Te su nove inicijative po svojoj prirodi iznimne, ali mogle bi bitno utjecati na energetsko tržište i energetsku infrastrukturu. Smanjenje potrošnje energije i stalno smanjivanje ovisnosti o fosilnim gorivima u stambenom, energetskom, prometnom i industrijskom sektoru pridonijet će smanjenju uvoza fosilnih goriva te ubrzati prelazak na čistu energiju i povećati sigurnost opskrbe energijom u EU-u. To podrazumijeva smanjenje povezanih subvencija za fosilna goriva, a preusmjeravanje resursa na obnovljive izvore energije i energetsku učinkovitost i dalje je sredstvo za ostvarenje tih ciljeva i ciljeva klimatske politike EU-a. Znatno srednjoročno smanjenje potrošnje plina najvjerojatnije će

dovesti do smanjenja subvencija za plin. Trenutačne visoke cijene plina i očekivano privremeno povećanje proizvodnje energije iz ugljena ne bi trebali dovesti do znatno većih subvencija za fosilna goriva. Isto tako, u sljedećih nekoliko godina treba voditi računa i o političkim pitanjima povezanima s cjenovnom pristupačnosti. Kapacitet za proizvodnju električne energije iz ugljena i lignita, kao i neke nuklearne elektrane, vjerojatno će se zadržati kao dio proizvodnje električne energije u nekim državama članicama EU-a dulje nego što se prethodno očekivalo.

Kako bi se proveo prelazak na čistu energiju, izbjegle ovisnost i neupotrebljiva imovina u tehnologijama fosilnih goriva i smanjila upotreba fosilne energije, potrebna su daljnja ulaganja u obnovljive izvore energije i energetsku učinkovitost. Za to će vjerojatno trebati preusmjeriti subvencije za energiju na obnovljive izvore energije i učinkovitost, uključujući upravljanje potrošnjom. Nove tehnologije, kao što je vodik proizveden iz obnovljivih izvora, postat će sve važnije, što podrazumijeva veće subvencije. Energetska učinkovitost imat će ključnu ulogu u provedbi ciljeva plana REPowerEU i plana „Štednja plina za sigurnu zimu”. Potrebna ulaganja za te programe mogu podrazumijevati veću financijsku potporu za energetsku učinkovitost u obliku povećanih subvencija.

Usporedno s tim države članice EU-a poduzele su niz mjera kako bi ublažile posljedice visokih maloprodajnih cijena energije. Te će se mjere vjerojatno pretvoriti u veće subvencije za potrošnju energije za kućanstva i poduzeća, barem kratkoročno i srednjoročno.

Detaljni rezultati studije Komisije o subvencijama objavit će se zajedno s ovim izvješćem kako bi se dobila sveobuhvatna slika stanja.